

«Էդիթ Պրինտ» հրատարակչություն

Ավարտական հետազոտական աշխատանք

Թեմա՝ Սաների հայրենաճանաչողության ձևավորման
կարևորությունը

Հաստատություն՝ Մայակովսկու <<Զեփյուռ>> մանկապարտեզ ՀՈԱԿ

Դաստիարակ՝ Մարիա Խաչատրյան

Ղեկավար՝ Ժաննա Ավետիսյան

2023թ.

Բովանդակություն

Ներածություն.....	3
Հայրենասիրական դաստիարակության նպատակը.....	4
Նախադպրոցականներին հայրենասիրական ոգով դաստիարակելու կետերը.....	8
Պարապմունքի պլան.....	12
Եզրակացություն.....	17
Գրականության ցանկ.....	18

Ներածություն

Հետազոտական աշխատանքի համար ընտրվել է «Սաների հայրենաճանաչողության ձևավորման կարևորությունը» թեման: Հայրենաճանաչողություն դաստիարակելը այսօրվա կարևորագույն խնդիրներից մեկն է:

<<Անհատն այնքանով է տեր ու հպարտ իր հայրենիքով, որքանով որ ճանաչում է իր հայրենիքը, որովհետև ճանաչողությունն է իր հետ բերում սեր, նվիրում: Այն մարդը, ով չի ճանաչում իր հայրենիքը, նրանից չի կարելի ակնկալել հայրենասիրություն>>:

Հուշարձանագետ՝ Սամվել Կարապետյան

Հայրենասիրությունը սկսվում է հայրենաճանաչողությունից: Հայրենիքը տարածք է, որտեղ որևէ ժողովուրդ կամ էթնիկ խումբ ապրում է կերտելով իր պատմությունը, կենցաղը, վարք ու բարքը, փոխելով իր սերունդը, ունենալով իր պետական կառուցվածքը՝ սերունդներին է ժառանգում իր քաղաքակրթության արժեքները: Աշխարհի յուրաքանչյուր ժողովուրդ ունի իր հայրենիքը:

Նախադպրոցական տարիքի երեխաների հայրենասիրական դաստիարակության գործընթացը անհրաժեշտ է սկսել նախադպրոցական հաստատություններում, որի հիման վրա էլ կձևավորվի նրանց հայրենաճանաչողությունը: Սերմանելով սեր հայրենիքի, քաղաքի, հայրենի բնության հանդեպ, ծանոթացնելով երկրի մշակույթին և պատմությանը՝ յուրաքանչյուր երեխա յուրովի է ընկալում իրեն շրջապատող միջավայրը: Այդ պատճառով էլ հայրենաճանաչողության ուսուցումը պետք է սկսել հայրենասիրական զգացմունքների ուսուցմամբ: Հայրենաճանաչողությունը բարոյական և հայրենասիրական կրթություն է: Հայրենաճանաչողության արժեքային համակարգի ձևավորումը պետք է դրվի ընտանիքում և մանկապարտեզում:

Գլուխ 1

Հայրենասիրական դաստիարակության նպատակը

Ով չի ճանաչում իր հայրենիքը,

չի կարող ճշմարիտ սիրել նրան:

Րաֆֆի

Յուրաքանչյուր մարդ ունի իր հայրենիքը՝ այն վայրը, որտեղ նա ծնվել կամ մեծացել է: Կյանքի առաջին իսկ տարիներից մարդը ծանոթանում է այս վայրի հետ, սովորում, թե ինչով է այն տարբերվում մյուսներից: Հայրենիքի մասին առաջին գիտելիքները երեխան ստանում է ծնողներից կամ մանկապարտեզի դաստիարակից: Գիտնականները վաղուց ապացուցել են, որ հենց նախադպրոցական տարիքում է սկսվում այն բարոյական արժեքների ուսուցման գործընթացը, որոնք ընկած են հայրենիքի հանդեպ սիրո հիմքում: Մանկապարտեզում դրվում են քաղաքացիական հայրենասիրության հիմքերը, որն արտահայտվում է հասուն տարիքում: Դաստիարակի խնդիրն այն է, որ նա իր երկրի փոքրիկ քաղաքացու մեջ սերմանի սեր հայրենիքի հանդեպ:

Նպատակը. մանկապարտեզի ավագ խմբի երեխաների մոտ հայրենասիրական զգացմունքների զարգացում՝

- սեփական բնությանը, մշակույթին և ավանդույթներին ծանոթանալու հիման վրա ձևավորել հարազատ հողին, փոքրիկ հայրենիքին կապվածության զգացում:
- Ստեղծել պատկերացում Հայաստանի մասին որպես հայրենի երկիր:
- Մշակել քաղաքացիական և հայրենասիրական զգացմունքներ Հայաստանի պետական խորհրդանիշների ուսումնասիրության միջոցով:
- Ձևավորել բարոյական և հայրենասիրական հատկություններ՝ քաջություն, սեփական հայրենիքը պաշտպանելու ցանկություն:

«Հայրենասիրություն» հասկացության մեջ ներառված են սերը դեպի հայրենիքը, կապվածությունը հայրենի հողին, լեզվին, մշակույթին, ավանդույթներին:

Հայրենասիրական զգացմունքներ զարգացնելիս կարևոր է պահպանել երեխաների հետաքրքրությունը սոցիալական կյանքի իրադարձությունների և երևույթների նկատմամբ, նրանց հետ զրուցել այն մասին, թե ինչն է իրենց հարազատ և հետաքրքիր: Հայրենասիրությունը մարդու երկարատև, նպատակասլաց դաստիարակության արդյունք է՝ սկսած վաղ մանկությունից: Նախադպրոցական տարիքի երեխաների հայրենասիրական դաստիարակության խնդիրները բավականին շատ են: Հայրենասիրություն սերմանելու գործընթացը գաղափարական աշխատանքի անբաժանելի մասն է: Դաստիարակի և ծնողի խնդիրն է երեխաների մեջ հնարավորիս արթնացնել սերը հայրենի հողի նկատմամբ:

Ներկա փուլում, երբ զգալի փոփոխություններ են տեղի ունենում հասարակության կյանքում, հայրենասիրական դաստիարակությունը դառնում է մատաղ սերնդի հետ աշխատանքի հիմնական ուղղություններից մեկը:

Երեխաների հայրենասիրական դաստիարակությունը բարդ մանկավարժական գործընթաց է, որը հիմնված է բարոյական զգացմունքների զարգացման վրա:

Նախադպրոցական մանկությունը բարենպաստ շրջան է երեխային ազգային մշակույթին ծանոթացնելու համար: Հետևաբար, շատ կարևոր է սկսել սեփական հայրենիքի իսկական հայրենասեր դաստիարակել հենց այս տարիքում, երբ երեխան սկսում է ինտենսիվորեն զարգանալ սոցիալապես: Այս շրջանն իր հոգեբանական բնութագրերով առավել բարենպաստ է հայրենասիրության ձևավորման համար, քանի որ նախադպրոցական տարիքի երեխաներին բնորոշ է բարձր զգայունությունը, հեշտ ուսուցումը, մեծահասակների նկատմամբ անսահմանափակ վստահությունը, նրանց ընդօրինակելու ցանկությունը, հուզական արձագանքը և հետաքրքրությունը շրջապատող ամեն ինչի նկատմամբ:

Նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունները, հանդիսանալով կրթական համակարգի սկզբնական օղակը, կոչված են երեխաների մոտ ձևավորել առաջնային պատկերացումներ շրջապատող աշխարհի, իրականության նկատմամբ նրանց վերաբերմունքի մասին և նրանց հնարավորություն տալ զգալ իրենց հայրենիքի քաղաքացի դեռ վաղ տարիքից:

Հայրենասիրական դաստիարակության նպատակը հայրենասիրության` որպես անհատի բարոյական որակի հիմքերի ձևավորումն է: Բայց այս հատկությունը մարդկանց մեջ ինքնուրույն չի առաջանում: Սա մարդու վրա վաղ տարիքից սկսած երկարաժամկետ, նպատակաուղղված կրթական ազդեցության արդյունք է, որը ձևավորվում է ընտանիքում և նախադպրոցական հաստատությունում, դպրոցում, աշխատանքային համայնքում ապրելակերպի, կրթական աշխատանքի ազդեցության ներքո:

Նախադպրոցականների մոտ իրենց փոքրիկ հայրենիքի նկատմամբ արժեքային վերաբերմունքի ձևավորումը հայրենասիրական դաստիարակության ասպեկտներից է:

Հայրենիքը սկսվում է սիրուց այն հողի հանդեպ, որի վրա ծնվել և ապրում ես: Բայց միայն քո հայրենի հողը սիրելը բավարար չէ, պետք է իմանալ պատմությունը, մշակույթը, տեսարժան վայրերը, պահպանվող տարածքները, ինչով են հայտնի քո հայրենի քաղաքը, տարածաշրջանը և հայրենակիցները: Երեխան պետք է ազգային հպարտության զգացում զարգացնի իր փոքրիկ հայրենիքի համար: Ուստի մեր հիմնական նպատակն է կրթել քաղաքացի, ով սիրում ու ճանաչում է իր քաղաքը, մարզը և նրանց հետ կապված ամեն ինչ: Այս նպատակին հասնելու համար նախադպրոցական հաստատությունների դաստիարակներին տրվում են մի շարք առաջադրանքներ.

- Երեխայի մեջ սեր դաստիարակել իր ընտանիքի, իր տան, այն հողի նկատմամբ, որտեղ ևս ծնվել է.
- Նախադպրոցական տարիքի երեխաների բարոյական անհատականության գծերի ձևավորում իրենց հայրենի քաղաքի պատմությանն ու արդիությանը ծանոթանալու միջոցով.

- հայրենի հողի անցյալի, ներկայի և ապագայի նկատմամբ քաղաքացիական դիրքորոշման և հայրենասիրական զգացմունքների ձևավորում, հպարտություն սեփական փոքրիկ հայրենիքով.
- սեր և հարգանք սերմանել սեփական ժողովրդի, նրանց սովորույթների և ավանդույթների նկատմամբ.
- Էկոլոգիական մշակույթի հիմքերի ձևավորում, մարդասիրական վերաբերմունք բոլոր կենդանի արարածների նկատմամբ հայրենի հողի բնությանը ծանոթանալու միջոցով.

Նախադպրոցականների հաջող զարգացումը իրենց հայրենի քաղաքը ճանաչելիս հնարավոր կլինի միայն այն դեպքում, եթե նրանք ակտիվորեն շփվեն արտաքին աշխարհի հետ հուզական և գործնական ձևով, այսինքն. խաղի, աշխատանքի, սովորելու, նախադպրոցական տարիքին բնորոշ տարբեր տեսակի գործունեության միջոցով:

Երեխայի հայրենիքի զգացումը սկսվում է ընտանիքի, ամենամոտ մարդկանց՝ մոր, հոր, տատիկի, պապիկի հետ հարաբերություններից: Սրանք այն արմատներն են, որոնք նրան կապում են իր տան և անմիջական միջավայրի հետ: Ու թեև շատ տպավորություններ դեռևս խորապես չեն գիտակցվել նրա կողմից, մանկական ընկալման միջով անցնելիս դրանք հսկայական դեր են խաղում Հայրենիքի ձևավորման գործում: Ամեն ինչ սկսվում է հիացմունքից, թե ինչ է տեսնում փոքրիկն իր դիմաց, ինչի վրա նա զարմանում է: Ընտանիքի մասին գիտելիքները պետք է զարգացնել նախադպրոցական տարիքում. զարգացնել ուշադիր վերաբերմունք ծնողների նկատմամբ, խրախուսել ընտանիքի անդամների անունները անվանելու կարողությունը: Այնուհետև, ընդլայնելով ընտանիքի մասին տեղեկատվությունը, անհրաժեշտ է պատկերացում կազմել ազգակցական հարաբերությունների, այնուհետև ընտանիքի անդամների գործունեության ոլորտի և դրա պատմության մասին:

Աստիճանաբար երեխան ծանոթանում է մանկապարտեզի՝ քաղաքում, գյուղում տեղակայված հաստատության հետ: Վաղ նախադպրոցական տարիքից սկսած՝ երեխաների մոտ ձևավորվում է դրական վերաբերմունք մանկապարտեզի և տան հետ նրա ընդհանրության նկատմամբ, հարգալից վերաբերմունք մանկապարտեզի անձնակազմի նկատմամբ և սկսած միջին խմբից՝ նրանց ծանոթացնում ենք մանկապարտեզի ավանդույթներին և ամրապնդում երեխայի պատկերացումն իր թիմի մաս կազմելու մասին:

Փոքրիկ հայրենիքի հետ ծանոթությունը սկսվում է կրտսեր խմբից: Երեխաներին առաջին անգամ են ծանոթացնում իրենց քաղաքին կամ գյուղին՝ բնակության վայրին: Փոքր հայրենիքի նկատմամբ հետաքրքրություն զարգացնելիս երեխաներին պետք է խրախուսել խոսել այն մասին, թե ինչ տպավորություններ են ստանում երեխաները այգում, հրապարակում և այլ քաղաքային ենթակառուցվածքներում գտնվելուց: Քաղաքի փողոցների մասին պատկերացում կազմելով՝ մենք ընդլայնում և խորացնում ենք երեխաների գիտելիքները իրենց փոքրիկ հայրենիքի մասին: Միջին խմբից սկսած՝ պետք է ուշադրություն դարձնել քաղաքի ամենազեղեցիկ և տեսարժան վայրերին: Ավելի մեծ նախադպրոցական տարիքում տեղեկություններ ներկայացնել մեր տարածաշրջանը փառաբանած հրաշալի մարդկանց, իրենց հայրենի երկրի մշակույթի և ավանդույթների մասին:

Դաստիարակի խնդիրն է երեխայի ստացած տպավորությունների զանգվածից ընտրել նրանք, որոնք առավել մատչելի են՝ բնությունը, կենդանիների աշխարհը, մանկապարտեզ, հայրենի հողը, մարդկանց աշխատանքը, ավանդույթները, հասարակական իրադարձությունները և այլն: Ուստի հայրենի հողի հանդեպ սեր սերմանելու աշխատանքները սկսելիս դաստիարակը պետք է ինքն էլ լավ իմանա դա: Նա պետք է մտածի, թե ինչն է ամենահարմար ցույց տալ և ասել երեխաներին, առավել բնորոշ տվյալ տարածքին կամ տարածաշրջանին:

Պետք է երեխային ցույց տանք, որ իր հայրենի քաղաքը հայտնի է իր պատմությամբ, ավանդույթներով, տեսարժան վայրերով, հուշարձաններով և լավագույն մարդկանցով:

Աշխատանքի ընթացքում նախադպրոցականները ծանոթանում են իրենց հայրենի քաղաքի պատմական, մշակութային, ազգային, աշխարհագրական, բնական և բնապահպանական յուրահատկություններին:

Քաղաքացու անհատականության ձևավորումը կախված է նրանից, թե ինչ աչքերով է երեխան առաջին անգամ տեսնում իր շրջապատը, ինչն է հարվածել նրա երևակայությանը և ինչ է սովորել մեծահասակների հետ ժամանակակից իրադարձությունների և իր հայրենիքի պատմական անցյալի մասին շփվելուց: Թեև շատ տպավորություններ դեռևս այդքան խորը չեն գիտակցվել նրա կողմից, դրանք «անցել են մանկական սրտով», ինչը նշանակում է, որ դրանք երկար ժամանակ կմնան հիշողության մեջ, և գուցե ամբողջ կյանքում: Երեխաների դաստիարակությանը ծնողների անմիջական մասնակցությունը մանկապարտեզի հետ սերտ համագործակցությամբ երեխայի վրա երկարաժամկետ, համակարգված և նպատակաուղղված ազդեցության կարևորագույն պայմաններից է՝ ուղղված հայրենասիրական զգացմունքների արթնացմանը:

Հայրենիքի կերպարը մի բան է, որի միջոցով անհատը ճանաչում և ընդունում է իր հայրենիքը, բացահայտում է դրա էությունը:

Հայրենասիրական զգացմունքներ զարգացնելը ցանկացած ժամանակ ակտուալ խնդիր է: Ամեն այս նպատակը հետապնդողները պետք է հստակ հասկանան, որ երեխան չի կարող ինքնուրույն դառնալ իր երկրի հայրենասերը: Դա անելու համար նա առնվազն պետք է հասկանա ի՞նչ է հայրենիքը, իմանա թե ինչպե՞ս և ինչու՞ են հայրերի ու պապերի սերունդները մտածել դրա մասին, զգալ կապը ժողովրդի ավանդույթների հետ:

Ազգային արժեքները և հայրենասիրական գաղափարը մարդն ամբողջովին ընկալում է ողջ կյանքի ընթացքում՝ հայեցի դաստիարակության շնորհիվ: Հայրենաճանաչության կարևոր խնդիրն ազգային պահպանումն է, ինչը պետք է սկսել հենց վաղ մանկության տարիքից:

Գլուխ 2

Նախադպրոցականներին հայրենասիրական ոգով դաստիարակելու կետերը

Երեխաների մեջ իրենց քաղաքի, գյուղի հանդեպ սեր սերմանելիս պետք է նրանց հասկացնել, որ իրենց բնակավայրը Հայրենիքի մի մասն է, քանի որ բոլոր վայրերը՝ մեծ ու փոքր, շատ ընդհանրություններ ունեն.

- Ամենուր մարդիկ աշխատում են բոլորի համար
- Ավանդույթները պահպանվում են ամենուր
- Հայրենիքը հիշում է այն հերոսներին, ովքեր պաշտպանել են իրեն թշնամիներից
- Տարբեր ազգությունների մարդիկ ապրում են ամենուր, աշխատում են միասին և օգնում միմյանց
- Մարդիկ խնամում և պաշտպանում են բնությունը
- Կան ընդհանուր մասնագիտական և պետական տոներ և այլն

Հայրենի երկրի մասին առաջին գաղափարները, որոնք երեխան ստանում է մանկապարտեզում, պետք է ներառի տեղեկություններ տարածաշրջանի (որտեղ նա ապրում է), բնության բազմազանության մասին, ինչպես նաև երկրի տնտեսական և սոցիալական կառուցվածքի վերաբերյալ հիմնական տեղեկություններ: .

Այնուամենայնիվ, այս բնույթի ոչ բոլոր տեղեկությունները հավասարապես նպաստում են ավելի բարձր բարոյական զգացմունքների զարգացմանը: Ուստի ուսումնական նյութը ընտրելիս դաստիարակը պետք է առաջնորդվի սկզբունքներով:

Բարոյական, հայրենասիրական դաստիարակության աշխատանքի հիմնական սկզբունքները

- «Դրական ցենտրիզմ» (այս տարիքի երեխայի համար առավել համապատասխան գիտելիքների ընտրություն)
- Մանկավարժական գործընթացի շարունակականությունն ու հաջորդականությունը
- Տարբեր տեսակի գործունեության ռացիոնալ համադրություն, ինտելեկտուալ, հուզական և շարժիչ սթրեսի տարիքին համապատասխան հավասարակշռություն
- Կրթության զարգացնող բնույթը՝ հիմնված երեխաների գործունեության վրա
- «ճոճանակի սկզբունքը» (երեխաներն իրենց փողոցի պատմությունն ուսումնասիրելիս այն կապում են իրենց թաղի, քաղաքի պատմության հետ և հակառակը, այլ քաղաքներին ծանոթանալիս վերադառնում են իրենց թաղի և փողոցի պատմությանը)
- Նյութի համակարգված ներկայացումը մոտիկից և հասկանալիից անցնում է ավելի բարդի
- «Ոլորապտույտի սկզբունքը» (երբ երեխաները, տարեցտարի վերադառնալով որոշակի հարցերին, իրադարձություններին, փաստերին, խորացնում են իրենց գիտելիքները)

Նախադպրոցական տարիքի երեխաների հայրենասիրական դաստիարակությունը և, առաջին հերթին, նրանց սերը հայրենի հողի նկատմամբ արթնացնելը, առավել հաջողությամբ իրականացվում է այս խնդրի լուծման ինտեգրված մոտեցմամբ: Հայրենասիրական դաստիարակությունը ներառում է ոչ միայն բարոյական, այլև աշխատանքային, մտավոր, գեղագիտական և ֆիզիկական դաստիարակության խնդիրների լուծում: Երեխաներին իրենց հայրենիքը սիրելու դաստիարակության ինտեգրված մոտեցումը կրթության տարբեր ասպեկտների, միջոցների և մեթոդների փոխկապակցումն է:

Աշխատանք երեխաների հետ

Նախադպրոցականներին իրենց հայրենի քաղաքին և հայրենիքին ծանոթացնելը երկար և բարդ գործընթաց է: Դա դեպքից դեպք չի կարող լինել: Դրական արդյունքի կարելի է հասնել միայն համակարգված աշխատանքի միջոցով: Առաջարկվում են կրթական գործունեության տարբեր տեսակներ, որոնք կարելի է մոտավորապես բաժանել հետևյալ կերպ.

- կրթական գործունեություն, որի նպատակն է երեխաներին հատուկ պատկերացումներ տալ իրենց հայրենի հողի մասին՝ հիմնված ուղղակի ընկալման վրա (դիտարկումներ, էքսկուրսիաներ, նպատակային զբոսանքներ) կամ անուղղակի (ուսուցչի պատմություններ, գեղարվեստական ստեղծագործությունների ընթերցում)
- կրթական գործունեություն, որն օգնում է խորացնել և համակարգել երեխաների գիտելիքները (գրույցներ, դիդակտիկ խաղեր)
- կրթական գործունեություն, որի ընթացքում երեխաները օգտագործում են ձեռք բերած գիտելիքները և արտահայտում իրենց վերաբերմունքը հասարակական կյանքի երևույթների նկատմամբ (տեսողական գործունեություն, ստեղծագործական պատմվածք)

Երեխաների հետ աշխատելու ձևերը

- թեմատիկ դասեր
- խաղային գործունեություն (դերային խաղեր, կրթական խաղեր, դիդակտիկ խաղեր, սեղանի խաղեր, ռեժիսորական խաղեր, բացօթյա խաղեր)
- տոների անցկացում (ժամանց)
- վերանայում - մրցույթներ, մանկական ստեղծագործական ցուցահանդեսներ
- էքսկուրսիաների կազմակերպում
- գրույցներ հայրենի քաղաքի և հայրենիքի մասին
- աշխատանքային գործունեություն

Աշխատանքային մեթոդներ

- դիտարկումներ
- սովորել երգեր և բանաստեղծություններ Հայրենիքի մասին, ասացվածքներ, հեքիաթներ կարդալ, երաժշտություն լսել
- նկարազարդումների, մուլտիմեդիա շնորհանդեսների, երեխաների ստեղծագործությունների օգտագործում

- ծանոթացում ժողովրդական արվեստի գործերին
- երեխաների ստեղծագործության հարստացում և խթանում
- երեխաներին ներգրավել սոցիալապես օգտակար աշխատանքին
- պատերազմի և աշխատանքի վետերանների նկատմամբ հարգանքի խթանում:

Չարգացման միջավայր

Առարկայական զարգացման միջավայրի ստեղծումը հիմնված է այն սկզբունքների վրա, որոնք կազմում են նախադպրոցական կրթության ուսումնական ծրագրի բովանդակության հիմքը, քանի որ ուսումնական ծրագրի բովանդակությունը կենտրոնացած է տարբեր տեսակի գործունեության մեջ երեխաների կարողությունների զարգացման և խթանման համար օպտիմալ պայմաններ ստեղծելու վրա, երեխայի հուզական, բարոյական և ինտելեկտուալ զարգացմանն ու ինքնազարգացմանն աջակցելը, անկախության դրսևորումները, նախաձեռնողականությունը:

Առարկայական-տարածական միջավայրի մոդելավորումը պետք է հիմնված լինի հոգեբանական-մանկավարժական, սանիտարահիգիենիկ, ֆիզիոլոգիական, գեղագիտական տվյալների վրա: Օբյեկտների վրա հիմնված տարածական միջավայրը մոդելավորելիս կարևոր է ապահովել էթնոգրաֆիկ բովանդակությամբ խաղային սարքավորումների ինտեգրումը խմբի տարբեր խաղային կենտրոններում: Շրջակա միջավայրի ազգային կողմնորոշումը կօգնի երեխաներին գիտակցել, որ իրենք հայ ժողովրդի մի մասն են:

Չարգացման միջավայրի բաղադրիչները.

- ժողովրդական արվեստի և արհեստների տարբեր խաղային անկյուններում
- դասավորություններ
- կրթական և դիդակտիկ խաղեր
- լուսանկարների ալբոմներ
- տեսողական և դիդակտիկ նյութ
- գեղարվեստական գրականություն
- մինի-թանգարաններ

Ծնողների հետ աշխատանք

Երեխաների բարոյահոգեբանական և հայրենասիրական դաստիարակության ոչ պակաս կարևոր պայման է սերտ հարաբերությունները նրանց ծնողների հետ:

Նախադպրոցականներին սոցիալական կյանքի երևույթներին ծանոթացնելու և հայրենասիրական զգացմունքների հիմքերը սերմանելու հարցերով ընտանիքների հետ սկսելիս մանկավարժները պետք է ծնողներին ծանոթացնեն այս հարցում մանկապարտեզի աշխատանքին. բացահայտել նրանց ընտանիքի կարևորությունը նախադպրոցական տարիքի երեխաների բարձր բարոյական զգացմունքների զարգացման գործում, շարունակական կապ հաստատել ընտանիքի և մանկապարտեզի միջև:

Ծնողներն են, որ իրենց կյանքի, աշխատանքի, երեխաների նկատմամբ պետության վերաբերմունքի վառ օրինակներով երեխային ցույց են տալիս, որ նրա հետ հույսեր են կապում ոչ միայն հարազատները, այլև ողջ հասարակությունը, ողջ երկիրը: Հայրենիքը սկսվում է բո տնից, փողոցից, գյուղից կամ քաղաքից: Երեխաների հետ ուսումնասիրել այն վայրերը, որտեղ ապրում ենք: Բայց ոչ մի գիտելիք դրական արդյունք չի տա, եթե մանկավարժներն ու ծնողները իրենք չեն հիանում իր երկրով, իր ժողովուրդով, իր քաղաքով: Հայրենիքի զգացումը երեխայի մեջ սկսվում է ընտանիքի անդամների հետ հարաբերություններից: Սրանք այն արմատներն են, որոնք նրան կապում են իր տան և անմիջական միջավայրի հետ:

Հայրենասեր մարդ առաջին հերթին ձևավորում են ընտանիքում, այնուհետև ուսումնական հաստատություններում, որտեղ սովորեցնում են անվերապահորեն սիրել իր հողն ու ջուրը, մայրենի լեզուն, ինչը հայրենասիրության առաջին նախապայմանն է: Մեջբերում ՅՈՒ. Ամիրջանյանի, Ա. Սահակյանի մանկավարժություն ուսումնական ձեռնարկից մի հատված, որտեղ նշվում է հետևյալ միտքը. «Ցանկացած մարդու համար իր հայրենիքն սկսվում է իր տնից, իր բակից, իր այգուց: Հայրենիքն սկսվում է իր երկրի մի թիզ հողից, մի կում ջրից, մի հանդամասից, մի կտոր երկնքից: Եվ ամենակարևորը՝ իր մայրենի լեզվից: Եթե այս ամենը մարդը չի հասկանում, ապա «հայրենիք» հասկացությունը նրա համար կդառնա ինչ-որ անորոշություն»:

Ծննդյան պահից մարդիկ բնազդաբար, բնականաբար և աննկատ կերպով ընտելանում են իրենց միջավայրին, իրենց երկրի բնությանը, մշակույթին, իրենց ժողովրդի կյանքին:

Պետք է նկատի ունենալ, որ նախադպրոցականը հուզականորեն է ընկալում իրեն շրջապատող իրականությունը, հետևաբար հայրենասիրական զգացմունքները հայրենի քաղաքի, հայրենի երկրի նկատմամբ դրսևորվում են հիացմունքի զգացումով իր քաղաքի, իր երկրի հանդեպ: Որպեսզի երեխաները սիրեն իրենց հայրենիքը, քաղաքը, գյուղը, մենք պետք է նրանց ցույց տանք գրավիչ կողմից:

Քաղաքացի, հայրենասեր լինելը շատ կարևոր է: Ուստի հայրենիքի հանդեպ սիրո դաստիարակությունը, հայրենիքի հանդեպ հպարտությունը պետք է զուգակցվի այլ ժողովուրդների մշակույթի, յուրաքանչյուր մարդու նկատմամբ անհատապես, անկախ մաշկի գույնից և կրոնից, բարյացակամ վերաբերմունք ձևավորելու հետ: Իհարկե, մարդկային վերաբերմունք տարբեր ազգերի մարդկանց նկատմամբ երեխայի մոտ ստեղծվում է հիմնականում ծնողների, ուսուցիչների, մեծահասակների ազդեցության տակ, ովքեր նրա կողքին են:

Սխալ է կարծել, թե սեր սերմանելով ընտանիքի հանդեպ՝ մենք արդեն սեր ենք սերմանում հայրենիքի հանդեպ: Ցավոք, լինում են դեպքեր, երբ սեփական տան հանդեպ նվիրվածությունը համակցված է երկրի ճակատագրի նկատմամբ անտարբերության, երբեմն նույնիսկ դավաճանության հետ: Ուստի կարևոր է, որ երեխաները հնարավորինս շուտ տեսնեն իրենց ընտանիքի «քաղաքացիական դեմքը», ծանոթանալ, թե ինչու են իրենց պապերն ու տատիկները մեռալներ ստացել, ճանաչել հայտնի նախնիների և այլն: Ցանկացած մարդ, քաղաք, նույնիսկ փոքրիկ գյուղ յուրահատուկ է: Յուրաքանչյուր վայր ունի իր բնույթը, ավանդույթներն ու ապրելակերպը: Համապատասխան նյութի ընտրությունը թույլ է տալիս նախադպրոցականներին պատկերացում կազմել այն մասին, թե ինչով է հայտնի իր հայրենի երկիրը:

Պարապմունքի պլան

Թեման՝ Իմ հայրենիքը Հայաստանն է.

Տեսակը՝ գրույց

Խնդիրները՝

- Երեխաներին ծանոթացնել Հայաստանի քարտեզին, ՀՀ զինանշանին, դրոշին, օրհներգին, տեղեկություններ տալ մեր երկրի հայտնի վայրերի մասին:
- Դաստիարակել սիրո և հպարտության զգացում:
- Չարգացնել երեխաների խոսքը:

Անհրաժեշտ պարագաներ՝ ՀՀ քարտեզը, դրոշը, զինանշանը, օրհներգը, նկարներ Հայաստանի քաղաքների, տեսարժան վայրերի, քաղաքամայր Երևանի մասին:

Պարապմունքի ընթացքը՝

Պարապմունքը սկսել <<Մեր հայրենիքը>> պատմվածքի ունկնդրումով.

Մեր հայրենիքը

Մեր հայրենիքը Հայաստանն է: Հայրենիք ենք անվանում, որովհետև դարեր շարունակ այստեղ են ապրել մեր պապերն ու հայրերը: Հայրենիք ենք կոչում, որովհետև մենք այստեղ ենք ծնվել, խոսում ենք մայրենի լեզվով, և այստեղ ամեն բան հարազատ է մեզ համար՝ սարերը, ջրերը, դաշտերը...

Մենք սովորել ենք լսել մեր երաժշտությունը, կերել մեր ազգային կերակուրը, միասին նշել տոները; Մայրենի ենք ասում, որովհետև հայերենով են խոսել մեր մայրերը, նրանք են մեզ սովորեցրել հայերեն խոսել: Մենք մեր հայրենիքի հացն ենք ուտում, նրա ջուրն ենք խմում, մայրենի լեզվով ենք խոսում: Մոր նման նա պաշտպանել է մեզ թշնամուց: Բացի Հայաստանից շատ ուրիշ պետություններ կան, սակայն մարդը մեկ մայր ունի, մեկն է նաև իր հայրենիքը:

Չրույց պատմվածքի բովանդակության շուրջ՝

-Ինչի՞ մասին է պատմվածքը (լսել երեխաների պատասխանները)

-Ի՞նչ է նշանակում Հայաստան բառը մեր բոլորի համար

-Ինչպե՞ս են անվանում մեր հանրապետությունը

Քարտեզի վրա ցույց տալ մեր հայրենիքը

Չրույց ՀՀ խորհրանիշների մասին՝

Դաստիարակ՝ երեխաներ յուրաքանչյուր պետություն ունի իրեն բնորոշ նշան /խորհրդանիշ/՝ դրոշը, զինանշանը, օրհներգը: Ունկնդրել <<Կարմիր, կապույտ, ծիրանագույն>> երգը:

Դաստիարակ՝ սա մեր պետական դրոշն է:

Հայկական դրոշը եռագույն է՝ կարմիրը խորհրդանշում է հայ ժողովրդի մշտական պայքարը հարատևման, կապույտ գույնը՝ խորհրդանշում է հայ ժողովրդի ապրելու կամքը խաղաղ երկնքի տակ, ծիրանագույնը՝ խորհրդանշում է հայ ժողովրդի արարչական, ստեղծագործական տաղանդը և աշխատասիրությունը: Երեխաներին բացատրել, որ ՀՀ պետական դրոշներով զարդարում են փողոցները, հրապարակները, տոնակատարությունները նշելիս զարդարում են երկիրը:

Ցույց տալ ՀՀ զինանշանը՝

Պատմել, որ զինանշանի վրա պատկերված են այն խորհրդանիշները, ինչով հայտնի է մեր երկիրը: Մեր ժողովրդի թագավորների, զորավարների գլխավորությամբ պաշտպանել են մեր հայրենիքը թշնամիներից: Հայաստանի զինանշանի վրա պատկերված են արծիվն ու առյուծը, որոնց գլուխները նայում են տարբեր կողմեր: Այդ կենդանիներն առանձնանում են իրենց ուժով, խելքով, գեղեցկությամբ և խորհրդանշում են ուժ ու աշխատանք:

Բանաստեղծության ունկնդրում

Մեր զինանշանը

Ահա՛ զինանշանը՝

Գրավիչ է ու պերճ,

Ի՞նչ հմայք է պահել իր մեջ,

Որ վեհորեն շողում է միշտ՝

Որպես ուժի,

Աշխատանքի,

Խաղաղության

Խորհրդանիշ:

Էլ. Մկրտչյան

Ֆիզկուլտ դադար՝ Դոփդոփիկ

Երեխաները կանգնում են շրջանաձև և կատարում բանաստեղծությանը համապատասխան շարժումներ:

Մենք դոփում ենք ոտքերով՝

Դո՛փ-դո՛փ-դո՛փ,

/բայլել տեղում/

Ծա՛փ ենք տալիս ձեռքերով՝

Ծա՛փ-ծա՛փ-ծա՛փ,

/ծափ գլխավերևում/

Օրորում ենք գլուխը,

/գլուխը թեթել աջ և ձախ/

Բարձրացնում ենք ձեռքերը,

Իջեցնում ենք մենք դրանք և

Տարածում ձեռքերը,

Եվ վազում պտտվելով:

/տեղում վազք պտույտներով/

Օրհներգ՝

Դաստիարակ՝

-Երեխաներ մեր հանրապետությունը ունի իր պետական երգ-հիմնը՝ օրհներգը: Դա հատուկ հանդիսավոր երգ է: Երբ այն հնչում է բոլորը պետք է ոտքի կանգնեն, իսկ երգելիս՝ աջ ձեռքը դնել սրտին:

Միացնել ՀՀ հանրապետության հիմնը: Լսելուց հետո հարցնել

-Երեխաներ պատմե՛ք՝ ի՞նչ եք զգում երգը լսելիս /հպարտություն, հիացմունք, հուզմունք/:

Ընթերցել օրհներգի բառերը, բացատրել, սովորեցնել առաջին տունը, երգել ոտնկայս: Ելել, որ հիմնը հնչում է տոնական միջոցառումների ժամանակ, երբ մրցում են տարբեր երկրների մարզիկները, հաղթողի պատվին հնչում է իր երկրի հիմնը:

Ձրույց ՀՀ-ի շուրջ

-Մեր երկրում բնակվող բոլոր մարդիկ նշում են ՀՀ պետական տոները: Դրանք են՝

- ՀՀ անկախության հռչակման օրը – սեպտեմբերի 21
- Հայաստանի առաջին հանրապետության օր – մայիսի 28
- Հայոց բանակի օր – հունվարի 28
- ՀՀ սահմանադրության օր – հուլիսի 5
- ՀՀ երեխաների իրավունքների պաշտպանության օր – հունիսի 1
- ՀՀ մայրաքաղաք Երևանի օր – հոկտեմբերի 13-14

Պատմել, որ յուրաքանչյուր երկրում կան բազմաթիվ մեծ ու փոքր քաղաքներ: Մեր երկիրն էլ ունի շատ քաղաքներ՝ Գյումրի, Վանաձոր, Վաղարշապատ, Հրազդան, Աբովյան, Սպիտակ և այլն: Սակայն դրանցից մեկը, որտեղ մարդիկ աշխատում և դեկավարում են ամբողջ երկիրը կարևոր է համարվում՝ դա մայրաքաղաք Երևանն է: Երևանը աշխարհի հնագույն քաղաքներից մեկն է՝ այս տարի նա դարձավ 2805 տարեկան: Երեխաներին ցուցադրել Երևանի տեսարժան վայրերի նկարները և նշել անվանումները:

-Երեխաներ Հայաստանի, Երևանի մասին մեկ պարապմունքի ընթացքում հնարավոր չէ խոսել: Մենք հաջորդ պարապմունքներին կշարունակենք ծանոթանալ Հայաստանի տեսարժան վայրերին:

Տարվա ընթացքում անցկացնել զրույցներ հետևյալ թեմաների շուրջ.

-Ինչո՞վ է գեղեցիկ Հայաստան աշխարհը

-Ինչո՞վ է հարուստ Հայաստանը

-Ի՞նչ տեսարժան վայրեր կան

-Պատմել Սևանա լճի, գետերի, Բյուրականի աստղադիտարանի, Խոսրովի անտառ արգելոցի, Մասիս և Արագած լեռների, Արզնի, Ջերմուկ, Հանքավան, Բջնի հանքային ջրերի մասին

-Ծանոթացնել հարուստ պատմամշակութային կյանքին, բազմաթիվ եկեղեցիներին՝ Գառնի հեթանոսական տաճարին, Գեղարդին, Էջմիածնին, Տաթևին, Չվարթեմուղին և այլն, զրուցել Հայաստանի բնության գեղեցկության մասին:

Եզրակացություն

Նախադպրոցական կրթության և դաստիարակության շարունակական բարեփոխումներն անհրաժեշտ է նպատակաուղղել ազգային պետականության ամրապնդմանը և ազգային գիտակցությամբ ու պետական մտածողությամբ օժտված քաղաքացիական հասարակության ձևավորմանը: Երեխաների մոտ հայրենասիրական դաստիարակության ձևավորումը տեղի է ունենում կյանքի, կրթության և դաստիարակության օբյեկտիվ պայմանների, տարբեր աշխատանքների գործընթացում, ինչն արդյունավետորեն կիրականացվի որպես մանկավարժական ամբողջական գործընթաց, որը համապատասխանում է համընդհանուր բարոյականության նորմերին, երեխայի ողջ կյանքի կազմակերպմանը՝ հաշվի առնելով նրա տարիքը և անհատական հատկանիշները: Ուստի դաստիարակչական աշխատանքը պետք է ներառի հայրենասիրական գաղափարներ, իրականացվի տարբեր ու արդյունավետ ձևերով՝ բովանդակային և պատշաճ զգացմունքային հարստությամբ: Այդ ելակետով էլ կարևորվում է նախադպրոցական տարիքի երեխաների հաղորդակցումը հայ ժողովրդի հարուստ պատմությանը, մշակույթին, հուշարձաններին, հերոսական անցյալին: Պետք է երեխաների մեջ հետաքրքրություն և ազգային հպարտության զգացում արթնացնել սեփական ժողովրդի անցյալի և հայրենի երկրի հանդեպ, դաստիարակել այնպիսի սերունդ, որը ազգաճանաչողական որակները բարձրացնելով, տիրապետելով գիտելիքների որոշակի պաշարի ունենալու է ազգային նկարագիր, կարողություններ ու հմտություններ կյանքում դրսևորելու համար: Կրթական և խաղային գործունեության հայրենասիրական բովանդակության հարստությունը, պարապմունքներից դուրս գործունեության բազմազանությունը, ընտանիքում ապրելակերպը երեխաների հայրենասիրության ձևավորման հիմնական ու կարևորագույն աղբյուրներն են: Ամենակարևորը, վերջնարդյունքում ունենում ենք ազգային նյութական և ոչ նյութական ժառանգությունը ճանաչող, ազգայինը առժևորող, հայրենասեր և օրինակելի քաղաքացի: Նախադպրոցական տարիքի երեխաների հայրենասիրական դաստիարակության արդյունավետությունը մեծապես կախված է նախադպրոցական հաստատության և ընտանիքի համակարգված աշխատանքից, ինչը պետք է իրականացվեն զուգահեռաբար՝ լրացնելով միմյանց:

Աշխատանքը ավարտեմ անգլիացի բանաստեղծ Ջորջ Բայրոնի խոսքերով՝

<<Եթե սուրբ գրությունները ճիշտ են ընկալվել, Հայաստանն այն վայրն է, որտեղ գտնվել է դրախտը: Բայց ինչ էլ լինի նրանց ճակատագիրը, որը ցավալի է եղել գալիքի համեմատ, նրանց երկիրը միշտ պետք է լինի աշխարհի ամենահետաքրքիրներից մեկը: Հայերենը Աստծո հետ խոսելու լեզուն է>>

Գրականության ցանկ

1. Հ. Միտոյան, Լ. Սմբատյան, Լ. Սարգսյան <<Մանկապարտեզի ավագ խմբի կրթական համալիր ծրագիր (5-6 տ.)>> 2011թ.
2. Հ. Միտոյան, Լ. Սմբատյան Ուսումնական ձեռնարկ մանկապարտեզի համար Երևան 2010թ.
3. Ս. Չիբուխյան, Լ. Սարգսյան <<Մայրենի լեզվի պարապմունքները մանկապարտեզի ավագ խմբում ուսումնամեթոդական ձեռնարկ>> 2011թ.
4. Նախաշավիղ 2003, 2006, 2010
5. Նախադպրոցական կրթության պետական կրթական չափորոշիչ, Երևան 2021թ.
6. Վ. Ի. Լոգինովա, Պ. Գ. Սամոռուկովա <<Նախադպրոցական մանկավարժություն>> 1988թ.
7. Ա. Մ. Վինոգրադովա <<Բարոյական զգացմունքների դաստիարակություն ավագ նախադպրոցականների մոտ>> 1989թ.
8. Ն. Ֆ. Վինոգրադովա <<Դաստիարակին ընտանիքի հետ աշխատանքի մասին>> 1989թ.
9. Լ. Սմբատյան <<Տոնական դրոշանջներ>> 2011թ.